

УДК 376.091.3-053.4

Семенцова О.М.¹, Середа О.П.²

¹ канд. психол. наук, доц. НУ «Запорізька політехніка»

² старш. викл. НУ «Запорізька політехніка»

ОГЛЯД СУЧАСНИХ ЛОГОПЕДИЧНИХ МЕТОДИК З ОБСТЕЖЕННЯ МОВЛЕННЯ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Зміни у стандартах дошкільної освіти в Україні, що відбуваються в межах реформи «Нова українська школа», зумовлюють необхідність трансформації системи спеціальної освіти, зокрема підходів до діагностики та корекції порушень розвитку. Однією з ключових компетентностей, згідно до Базового компоненту дошкільної освіти є комунікативна компетентність, складовими якої є емоційно-ціннісний, соціально-когнітивний та комунікативний компоненти. У формуванні комунікативного компоненту цієї компетентності у дітей дошкільного віку із мовленнєвими порушеннями важлива роль належить вчителю-логопеду. При цьому на початковому етапі роботи з дитиною велике значення відводиться логопедичному обстеженню, яке має оцінювати не лише окремі мовні навички, а і здатність дитини використовувати мовлення під час спілкування, навчання та соціальної взаємодії, з акцентом на виявлення потреб та можливостей кожної дитини.

Метою даної роботи є аналіз існуючих вітчизняних логопедичних діагностичних матеріалів.

Огляд сучасного інструментарію з обстеження мовлення дітей свідчить про те, що українські фахівці при проведенні логопедичного обстеження дітей з порушеннями мовлення спираються на загальну структуру, яка орієнтована на дотримання принципів комплексності, послідовності, системності, врахування структури порушення, врахування вікових та індивідуальних особливостей дитини. Це забезпечує всебічне комплексне дослідження дитини з порушеннями мовлення; формулювання

логопедичного висновку; виявлення зони найближчого розвитку; подальший ефективний логопедичний вплив.

МОН України рекомендує використовувати для обстеження мовлення дітей дошкільного віку альбоми О. Малярчук «Обстеження мовлення дітей. Дидактичний матеріал», Г. Блінової «Альбом для обстеження мовлення у дитини» та «Логопедичний альбом» Л. Федорович та мовленнєві картки розроблені А. Король та І. Дмитренко, Л. Федорович. Вчителі-логопеди також використовують у своїй практиці авторські розробки та самостійно вироблені матеріали для проведення логопедичного обстеження.

Альбом для обстеження мовлення дітей дошкільного віку О. Малярчук містить набір завдань, що дозволяють оцінити різні аспекти мовлення: звуковимову, фонематичний слух, лексичний запас, граматичний лад, зв'язне мовлення. Матеріали альбому допомагають визначити рівень мовленнєвого розвитку дитини [4].

Логопедичні альбоми Л. Федорович та Г. Блінової призначені для проведення обстеження стану розвитку мовлення дітей дошкільного й молодшого шкільного віку. Альбоми містять дидактичний матеріал та завдання, які допомагають визначити рівень розвитку усного мовлення, його фонетичну, лексичну, граматичну й діалогологічну компетентності в дітей та виявити можливі мовленнєві порушення. Основними розділами цих альбомів є обстеження артикуляційного апарату (оцінка будови та рухливості органів артикуляції (губ, язика, піднебіння, зубів), перевірка артикуляційних рухів та їхньої координації, звуковимови, фонематичного слуху, лексичного запасу, граматичного ладу, зв'язного мовлення [1, 6].

Важливим інструментом для вчителя-логопеда, який забезпечує структуроване обстеження дітей з порушеннями мовлення є мовленнєві картки. Їх використання дає можливість фіксувати правильні відповіді, помилки, рівень самостійності та особливості виконання завдань, що дозволяє краще зрозуміти мовленнєві труднощі дитини. Дає можливість побудувати мовленнєвий профіль дитини для складання плану корекційної роботи та буде корисним для відстеження динаміки в розвитку мовлення.

«Мовленнєва картка» розроблена А. Король містить розділи для аналізу анамнестичних даних, стану артикуляційного апарату, звуковимови, фонематичного слуху, лексичного запасу, граматичного ладу та зв'язного мовлення. Акцент робиться на детальному описі кожного аспекту мовлення та фіксації динаміки розвитку, але не передбачає оцінювання результатів в балах. Мовленнєва картка містить детальний опис щодо проведення процедури логопедичного обстеження згідно з віковими нормами; насичена ілюстративними матеріалами, що дає можливість використовувати її в якості логопедичного альбому [2, 3].

«Карта логопедичного супроводу дитини дошкільного віку з порушеннями мовлення» І. Дмитренко та Л. Федорович дає змогу зафіксувати отримані результати, організувати та спланувати логопедичний супровід дитини на певний період, відстежити прогрес та ефективність корекційних заходів. Завдання, які використовуються для обстеження, відповідають рівню розвитку характерному певному віковому періоду. Карта включає 4 блоки для обстеження немовленнєвих та мовленнєвих функцій дитини, та додатки, де можна спланувати роботу за періодами навчання, та допоміжні таблиці для визначення логопедичного діагнозу. Визначені критерії для оцінки сформованості мовленнєвих компонентів. Карта містить методичні рекомендації щодо її заповнення, що корисно для фахівців-початківців [7].

Наразі в Україні не існує стандартизованих методик для проведення логопедичного обстеження дітей із порушеннями мовлення, на відміну від європейських країн, де вже тривалий час використовуються стандартизовані тестові методики адаптовані до конкретних мов та культур. Закордонні фахівці використовують такі тести, як Clinical Evaluation of Language Fundamentals (CELF), Peabody Picture Vocabulary Test (PPVT) та Test of Language Development (TOLD), з урахуванням локальних адаптацій. Стандартизовані логопедичні методики забезпечують точність діагностики, завдяки оцінюванню відповідей та наступному підрахунку балів за шкалами і порівнянням отриманих результатів із середніми показниками вікової норми. Натомість в Україні здебільше використовуються авторські методики та дидактичні матеріали.

Отже, Міністерством освіти і науки України визначено перелік обов'язкової документації вчителя-логопеда, до якого належить індивідуальна мовленнєва картка. Проте немає єдиної стандартизованої форми мовленнєвої картки. Тому, заклади дошкільної освіти спираючись на типові зразки розробляють та затверджують для використання зручні для них варіанти.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Блінова Г. Й. Альбом для обстеження мовлення у дитини. Навчально-методичний посібник: В 2 ч. К.: Благовіст. 2001. 215 с.
2. Король А. В. Мовленнєва картка з картинками: логопедичне обстеження рівня мовленнєвого розвитку дитини. Вид. 2-ге, зі змін, і доп. Тернопіль: Мандрівець, 2018. 24 с.
3. Король А. В. Мовленнєва картка з картинками – практичний інструмент в логопедичній діагностиці: навчально-методичний посібник. Вінниця: ММК, 2017. 45 с.
4. Малярчук А. Я. Обстеження мовлення дітей. Дидактичний матеріал. К.: Літера ЛТД, 2002. 104 с.

5. Рібцун Ю. В. Мовленнєва картка обстеження дітей четвертого року життя із ЗНМ. Рекомендовано МОН лист №1/11 – 9371 від 11.10.2010. К.: Освіта України, 2010. 12 с.

6. Федорович Л. О. Логопедичний альбом. Запоріжжя: ЛИПС ЛТД, 2014. 144 с.

7. Дмитрієнко І. Г., Федорович Л. О. Карта логопедичного супроводу дитини дошкільного віку з порушеннями мовлення: Методичні рекомендації для практичної роботи. Полтава, 2009. 36 с.